

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглядається розвиток сучасної системи освіти і навчання з урахуванням основних вимог Болонської системи. І хоча приєднання України до цієї системи викликає неоднозначну реакцію і ставлення, але слід визнати, що робота за новими стандартами значно розширює можливості і перспективи навчання студентів. При цьому враховуються інтелектуальний, творчий потенціал, можливості і здібності молодшої людини з особливими потребами.

У програмному навчанні індивідуальна робота займає одне з провідних місць, оскільки сприяє безперервному розвитку, вдосконаленню, самореалізації, розкриттю здібностей кожного студента.

Завдання з таких дисциплін, як «Живопис», «Кольорознавство», «Основи композиції», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Художньо-промислова графіка» та інші, зорієнтовані, як і інші предмети, на індивідуальну співпрацю студента, на засвоєння теоретичних основ образотворчого мистецтва, використання набутих знань у майбутній професії.

Кожне завдання — чи то оформлення речей, вивчення технік і робота над пейзажем, портретом, натюрмортом, у техніці акварелі, вугілля, сангіни, пастелі, гуаші, чи то виконання начерків, композицій, шрифту в різних стилях, створення орнаменту на склі за мотивами

українських народних розписів — зміцнюють знання студентів, сприяють дослідницькому і творчому пошуку, підвищують рівень професіоналізму, виховують смак.

Ключові слова: освітня інституція, індивідуальність, індивідуальна робота, особистість, творча лабораторія, вербальність, начерки, ескізи.

Розвиток сучасної національної системи освіти є значним прогресом у навчанні та вихованні студентів у вищих навчальних закладах з художньої освіти.

Українська освітня інституція розвивається сьогодні під знаком Болонського процесу, націленого на поліпшення світового визнання європейської системи освіти, забезпечення мобільності студентів, розширення можливостей їх працевлаштування.

Навчання за Болонською системою найбільше відповідає сучасному студенту, оскільки враховує рівень кожного, його інтелектуальний, творчий потенціал. Заняття проводяться більш диференційовано, індивідуально, а досягнуті успіхи засвідчують, що за роки незалежності України сектор недержавних закладів зміцнів, ведеться серйозна підготовка кадрів з багатьох фахових дисциплін, зріс обсяг фінансування у вищій школі.

Індивідуальна робота зі студентами сьогодні розпочинається не в школі, оскільки остання давно вже послабила свої позиції і не є тією базою з підготовки молодого покоління до праці, до життя. Практика доводить, що діти, поступаючи до коледжів, інститутів, університетів, не володіють глибокими, фундаментальними знаннями, без яких неможливо працювати на перспективу, при цьому відсутніми є належні умови для розвитку здібностей кожної особистості.

На черговій конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу освіти (19 травня 2005 р., Норвегія), було схвалено приєднання України до Болонського процесу. Серед кроків Болонської декларації є формування в студентів навичок критичного мислення, прищеплення навичок самостійно вирішувати проблеми, що виникають під час навчання та практичної діяльності, стимулювання дослідницьких, комунікативних навичок. Важливе місце в цій системі посідає індивідуальна робота зі студентами. Добре адаптована така система для роботи зі студентами-дизайнерами з особливими потребами творчих факультетів, оскільки випрацьовує звичку

підпорядковувати своїм художнім задумам усі враження, переживання. Розвивається інтелект, любов до творчості, до людей, формується широкий розумовий кругозір. Протягом всього періоду навчання проводиться серйозна, наполеглива робота, яка сприяє виявленню здібностей кожного, активізує їх до певного роду діяльності. Це питання є актуальним нині, коли студенти змушені відволікатися від навчального процесу, адже вони працюють, заробляючи кошти на навчання, допомагають близьким, мають ослаблене здоров'я, хворіють, або бажають працювати індивідуально, а не в групі студентів.

Що ж таке індивідуальність і як це пов'язано з індивідуальною роботою студентів? Індивідуальність — це сукупність своєрідних психічних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від одної. Зрозуміти особистість — це означає зрозуміти, які життєві завдання і в який спосіб вона вирішує, якими принципами розв'язання цих завдань вона керується. Особистість повинна перебувати в стані безперервного розвитку, самовдосконалення й самореалізації, постійно відкриваючи для себе все нові обрії на людському шляху, відшукує можливості актуалізації своїх здібностей. Зазирнувши в далеке минуле, можна зрозуміти, що індивідуальна робота була невід'ємною частиною у методичній діяльності педагогів Стародавніх Греції і Риму, майстрів Середньовіччя доби Відродження; художники доби Просвітництва і Романтизму власним прикладом, підходом до кожного диференційовано розвивали в молодого покоління природні здібності і таланти, спираючись на індивідуальну роботу. До подібної проблеми зверталось багато вітчизняних вчених, психологів, педагогів-практиків — таких як С. Я. Гальперін, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, Г. Є. Ковальова, В. А. Ковальов, Ф. Ф. Талізін.

Упродовж останніх років викладачі нашої циклової комісії працюють над проблемою виявлення творчих здібностей студентів, формування їх професійних навичок, де індивідуальній роботі відводиться значна кількість годин у навчальних програмах.

В основу цієї роботи викладачі поклали принцип індивідуалізації, тобто цей процес розглядають як пов'язаний із психологічними потребами та мотивами особистості, що в умовах роботи з молоддю є особливо актуальною проблемою, і як форму індивідуально-особистісних варіантів досягнення певної мети у навчанні. Сюди були

включені робота в позаурочний час, навчально-дослідницька робота, яка використовується під час вивчення програмного матеріалу певної дисципліни і завершується контролем (залік або іспит).

Наприклад, завдання з монументально-декоративних завдань, оздоблювальних матеріалів, робота над виконанням інтер'єра сприяють підвищенню рівня знань і вмінь, пізнавальної і практичної діяльності, самостійності в опрацюванні матеріалу, участі старшокурсників у внутрішньоколеджних конкурсах, оглядах. Індивідуальна робота сприяє розкриттю здібностей кожного студента. Спілкування педагога зі студентом допомагає бути творчим, сміливим, самокритичним, зміцнити самосвідомість людини. Педагог допомагає студенту позбутися страху щодо неправильності вибору теми, матеріалів, формату роботи, для чого дається певний розділ для опрацювання, який обговорюється на семінарі і далі докладно розробляється під час індивідуальної роботи студента з педагогом.

Робота над постановками з дисципліни «Живопис», «Рисунок» — це серйозні штудії, вдосконалення художньої майстерності, вміння «читати» конструкцію, будову форми, визначити геометричну основу і співвідношення частин між собою. Кожен зі студентів шукає свою точку зору, своє місце, звідки буде малювати. Педагог може запропонувати студенту відійти від загального плану, обрати студенту з особливими потребами завдання, які виявлять особисті здібності студента, збережуть індивідуальність кожного. Формування власної неповторної манери оберігає молодь від низькопробної культури, розвиває в неї художній смак, формує такт, відчуття міри. В результаті індивідуальної роботи педагога і студента виникає можливість коректно, спокійно визначити нахили, захоплення кожного, допомогти, побачити та розвинути той ледь помітний успіх, що виявить і підтвердить особистісні здібності студента.

Виховання і навчання йдуть паралельно. Педагог живе зі студентами єдиними думками, психологічна установка дається на творчість, на мистецтво. Серед предметів, де ведеться глибока, послідовна індивідуальна робота, слід назвати перспективу, живопис, основи композиції, декоративно-прикладне мистецтво, шрифти. Завдання з кольорознавства, декоративно-прикладного мистецтва, рисунка, художньо-промислової графіки зорієнтовані на самостійну, індивідуальну роботу в музеях, на виставках, у бібліотеках. Добір елементів за мотивами народних художників для оздоблення предметів, аналізування творів видатних українських або зарубіжних

художників, створення ескізу композиції, робота над ескізами формують розуміння гармонії, краси прилучає студентів до вивчення теоретичних основ образотворчого мистецтва і використання в майбутній професії. Якби завдання не отримали студенти, наприклад, розроблення ескізу ігрової дитячої кімнати, ескізу інтер'єра, розроблення кирилиці за Нарбутом, вивчення різних стилів шрифтів, робота над вітражем за мотивами українського народного розпису, вони, та й кожне із завдань, що надаються, активно впливають на такі критерії якості підготовки спеціалістів, як сформованість творчого досвіду, міцність знань, системність, науковий і дослідницький пошук, професійна адаптація до тих чи інших умов роботи. Студенти старших курсів працюють над захистом дипломних проєктів, а робота над спорідненою темою може об'єднати студентів в єдину дослідницьку групу.

Серед форм індивідуальної роботи, що проводяться в нашому навчальному закладі, можна назвати конференції, конкурси, виставки творчих робіт, участь у роботі творчої лабораторії, участь у роботі студентського наукового товариства, запровадження творчих проєктів тощо.

Практика довела, що викладачам, які органічно поєднують педагогічну і творчу діяльність, більшою мірою вдається викладати навчальну інформацію в узагальненому, систематизованому викладі, поєднувати образну і вербальну (словесну) форми, її, подання, аналізувати і передбачувати труднощі, які виникають у студентів. Діяльність студента оцінюється, коригується педагогом, а в разі потреби допомагає студентам у вирішенні поставленої мети. Тут і власні думки, і оцінки, і судження.

Характерними психологічними особливостями викладача є лідерство, вміння впливати на ситуацію, вправно використовувати вербальні і невербальні засоби в процесі комунікації, контролювати ситуацію.

Студент довіряє викладачеві і останній стає для нього авторитетом.

Неможливо уявити ефективність роботи без спілкування, без викладання думок, вміння знайти спільну мову, навчитися «слухати одне одного», не бути «над студентом», а направляти, коригувати ту чи іншу ідею, задум студента. Принцип співпраці повинен бути врахований в індивідуальній роботі зі студентом. Шукаючи та вивчаючи літературу для виконання певного завдання, написання самостійних робіт, рефератів, доповідей, повідомлень, студенти під

час лекції колективно обговорюють, оцінюють не тільки результат, а й шлях прийняття рішення, що привів до даного результату.

Викладачі постійно ознайомлюються з методичною літературою, опрацьовують науково-методичні журнали, вивчають досвід навчально-виховної роботи своїх колег за фахом, експериментально перевіряють доцільність запровадження у практику педагогічних інновацій (співбесіди, кураторська робота, екскурсії, вихід на етюди, перегляд робіт, літня практика тощо).

Для майбутніх молодих людей така форма роботи стає школою світобачення, академією художніх смаків, а індивідуальна робота сприяє закріпленню та розвитку вмінь, навичок, можливості працювати на перспективу, створюючи позитивні умови для розвитку здібностей кожного вихованця.

В статье рассматривается развитие современной системы образования и обучения с учетом основных требований Болонской системы. И хотя присоединение к этой системе вызывает неоднозначные отношение и реакцию, но следует признать, что работа по новым стандартам значительно расширяет возможности и перспективы обучения студентов. Здесь учитывается интеллектуальный, творческий потенциал, возможности и творческие способности молодого человека, с особыми потребностями.

Индивидуальная работа занимает одно из ведущих мест в программном обучении, так как способствует непрерывному развитию, совершенствованию, самореализации, раскрытию способностей каждого студента.

Задания по таким дисциплинам, как «Живопись», «Рисунок», «Основы композиции», «Цветоведение», «Перспектива», «Декоративно-прикладное искусство», «Художественно-промышленная графика», ориентированы на индивидуальную работу студента, на изучение теоретических основ изобразительного искусства, использование приобретенных знаний в будущей работе.

Каждое задание — это и оформление вещей, предметов, например в стиле Марии Приймаченко, изучение различных техник и работа над пейзажем, натюрмортом, портретом в техниках акварели, углем или сангиной, пастелью или гуашью, работа над набросками, композициями шрифта в различных стилях, и создание орнамента на стекле по мотивам украинских народных росписей — укрепляют знания студентов, способствуют исследовательскому и творческому поиску, повышает уровень профессионализма, воспитывает вкус.

Ключевые слова: образовательная институция, индивидуальность, индивидуальная работа, личность, творческая лаборатория, вербальность, наброски, эскизы.

The development of the modern system of education and teaching according to the main demands of the Bologna system are considered in the article. Though teaching and joining this system cause ambiguous attitude and reaction, the work based on the new standards has enlarged possibilities and prospects for teaching students. Intellectual and creative potential, creative abilities are taken into consideration here.

Individual work takes one of the leading places in the curriculum, as it promotes constant development, improvement, self-realisation, and unveiling potentialities of every student.

Every task in such disciplines as «Painting», «Drawing», «The Foundations of Composition», «Chromatics», «Perspective», «Arts and Crafts», «Graphic Arts» is headed for individual work of a student, learning the theoretical foundations of fine art and using this knowledge in future work.

Designing objects in the style of Maria Pryimachenko, learning different techniques and working at landscape, still life, portrait with water-colours, charcoals or sanguine, working at sketches, type compositions in different styles, creating ornamental patterns on the glass based on the motives of Ukrainian folk painting consolidate knowledge of students, promote research and creative investigation, increase the level of professionalism, develop the taste.

Key words: educational institution, individuality, individual work, person, creativelaboratory verbality note, drafts.

Література

1. Беняш Гельмут. Психологія: довідник. — К., 2007.
2. Бочелюк В. И., Зарницька В. В. Психологія. Вступ до спеціальності. — К., 2007.
3. Дрозденко К. С. Загальна психологія у практичному вимірі: підручник. — К., 2007.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія. — К., 2008.
5. Нагаев В. М. Методика викладання у вищій школі. — К., 2007.
6. Педагогіка вищої школи / навч. посіб.: за ред. З. Н. Курленд. — К., 2005. — С 155-164, 188-192, 394-397.
7. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофілова. — К., 2005.
8. Фицула М. М. Педагогіка вищої школи. — К., 2006. — С 148-159.
9. Яворська Г. К. Педагогіка для правників. — К., 2004. — С. 214—217.